



ORTADOĞU GÜNDEMİ

16-22 Kasım 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, BM Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen ile Suriye krizi ve Suriye Anayasa Komitesi üyeleri arasında yeni müzakere turu hazırlıkları konusunda bir dizi görüşme yaptı. Lavrov, Suriye'deki krize siyasi çözüm bulma sürecinin bazı zorluklara ve en başta koronavirüs (Covid-19) salgınına rağmen istikrarlı bir şekilde ilerlediğini belirtti.¹

Geir Pedersen İranlı yetkililerle görüşmek üzere bir heyetle Tahran'ı ziyaret etti. İran Dışişleri Bakanının Özel Siyasi İşlerden Sorumlu Kıdemli Asistanı Ali-Asghar Khaji ile görüştü. Pedersen ile İranlı yetkililer arasında Anayasa Komitesi, Suriyeli Mültecilerin Dönüşü Konferansı, İdlib, Fırat'ın doğusu ve son gelişmelere yönelik bir toplantı düzenlendi.²

• Suriye Rejimi

Suriye haber ajansı SANA, 79 yaşındaki Dışişleri Bakanı Velid Muallim'in hayatını kaybettiğini duyurdu. Suriye rejiminin haber ajansı, hükûmetin Muallim'in vefatı nedeniyle yayımladığı yazılı mesaja yer verdi. Kalp sorunları olduğu bilinen Muallim'in ölüm nedeni açıklanmadı. 1964 yılından bu yana diplomatik görevlerde bulunan Velid Muallim, Romanya ve Washington'da büyükelçilik yapmıştı. 2006 yılından itibaren dışişleri bakanlığı görevini yürüten Muallim, son olarak geçen hafta Suriyeli mültecilerin ülkelerine geri dönüşüne ilişkin olarak Şam'da düzenlenen bir konferansta kamuoyu önüne çıkmıştı. Muallim, Beşar Esad'ın en önemli destekçileri arasında yer alıyordu.³

İsrail ordusu, Suriye'de Beşar Esad rejimi ve İran Devrim Muhafızları Ordusuna bağlı Kudüs Gücüne ait askerî hedeflere hava saldırısı düzenlediğini duyurdu. İsrail ordusundan yapılan yazılı açıklamada, İsrail jetlerinin Esad rejimi ve Kudüs Gücü'ne ait depo ile hava savunma sistemlerinin de aralarında bulunduğu 8 askerî hedefi vurduğu belirtildi. Hava saldırısının, dün Suriye sınırının İsrail tarafında bulunduğu bildirilen çok sayıda patlayıcı maddeye karşılık gerçekleştirildiği ifade edildi. İsrail ordusu, bir gün öncesinde Suriye sınırının İsrail tarafında çok sayıda patlayıcı madde bulunduğunu açıklamıştı.⁴

Deyr ez-Zor'un güneybatı kırsalında gerçekleşen ve IŞİD'in üstlendiği saldırıda rejim ordusundan aralarında bir tuğgeneralin de bulunduğu askerler öldürüldü. IŞİD unsurlarının Deyr ez-Zor'un doğu kırsalında bulunan El-Meyadin kentinin güneyindeki Kayda İbn

1 <https://english.aawsat.com/home/article/2637736/moscow-calls-resumption-syrian-constitutional-committee-talks>

2 <https://ifpnews.com/iranian-diplomat-un-envoy-hold-talks-on-syria>

3 <https://www.dw.com/en/syrian-foreign-minister-walid-al-moallem-dies-aged-79/a-55612260>

4 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ordusundan-suriyeye-hava-saldirisi-/2047661>

Muni bölgesinde kurduğu pusuya düşen rejim ordusunun 137. Alay Komutanı Tuğgeneral Beşir İsmail öldü.⁵

• Fırat'ın Doğusu

ABD Dışişleri Bakanlığı ve Uluslararası Koalisyon'un askerî temsilcileri, Deyr ez-Zor'un doğu kırsalındaki El Ömer Petrol Sahası üssünde YPG, Deyr ez-Zor Askerî ve Sivil Konseyi başkanları ile bir araya geldi. Yapılan görüşmede, IŞİD'in uyuyan hücrelerine karşı yürütülecek operasyonlar, bölgede yaşanan son gelişmeler ve bölgenin altyapısına yönelik destek konuları ele alındı.⁶

Terör örgütü YPG/PKK tarafından 16 Kasım'da Suriye'nin kuzeydoğusundaki Hol Kampı'ndan bazıları IŞİD üyesi olduğu iddia edilen 500'den fazla Suriyeli serbest bırakıldı. Serbest bırakılanların çoğunu Arapların yoğunlukta olduğu Deyr ez-Zor nüfusundan kişiler oluşturdu.⁷ Öte yandan aynı gün içerisinde kampın üçüncü bölümünde bulunan kimliği belirsiz kişiler, kampın güvenliğinden sorumlu sözde Asayiş Güçleri mensubu bir kişiyi hedef alarak öldürdü. 21 Kasım'da ise kampın beşinci bölümünde bulunan silahlı kişiler yine YPG'ye bağlı koruma güçlerinden birini hedef almıştır.⁸ YPG'nin kamp içerisinde serbest bırakılmaları arttırdığı dönemde kampta radikalleşmeye bağlı olarak silahlı grupların faaliyetlerinin artması dikkat çekmiştir.

Suriye'nin El Bab kentinde bombalı eylemde kullanılacağı değerlendirilen yaklaşık 25 kilo el yapımı patlayıcı ele geçirildi. Gaziantep Valiliği tarafından yapılan yazılı açıklamada, El Bab'da PKK/YPG/PYD mensupları tarafından Münbiç bölgesinde hazırlandığı belirlenen el yapımı patlayıcı (EYP) bulunduğu belirtildi.⁹

• İdlib

18 Kasım'da Beyaz Baretiler'in yaptığı açıklamada, Rusya ve Suriye rejim güçlerinin Kasım 2020'nin başından itibaren İdlib'deki ateşkesi 108 kez ihlal ederek beşi çocuk 11 kişiyi öldürdüğü bildirildi.¹⁰

5 <https://www.basnews.com/tr/babat/649579>

6 <https://www.syriahr.com/en/192907/>

7 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/ypg-releases-hundreds-of-syrians-from-al-hol-camp>

8 <https://www.syriahr.com/en/192928/>

9 <https://ilkha.com/guncel/suriye-nin-el-bab-kentinde-25-kilo-el-yapimi-patlayici-ele-gecirildi-143830>

10 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/russia-assad-regime-forces-violated-idlib-cease-fire-108-times-in-nov-white-helmets-says>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY İçişleri Bakanı Rebivar Ahmed, Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarı Kasım Araci ve Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri'nin Irak Özel Temsilcisi Jeanine Hennis, Erbil ile Bağdat yönetimlerinin BM gözetiminde 9 Ekim 2020'de imzaladıkları ve terör örgütü PKK'nın Sincar'daki varlığını sonlandıracak anlaşmaya ilişkin bir toplantı gerçekleştirdi. Yapılan toplantı sonucunda Irak merkezî hükûmeti ve IKBY yetkilileri tarafından anlaşmayı uygulamaya başladıkları bildirildi. Ayrıca Araci'nin "Sincar ve bölgede kalacak tek güç Irak güvenlik güçleri olacak." dediği kaydedildi.¹¹ Diğer taraftan Irak'ın Musul vilayetini ziyaret eden Hennis, düzenlediği basın toplantısında hükûmet ile IKBY arasında yapılan anlaşmadan sonra Musul'a istikrarın geleceğine inandığını belirtti.¹²

Irak Başbakanı Mustafa Kazimi, ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ile yaptığı telefon görüşmesinde ikili ilişkileri ve bölgesel gelişmeleri ele aldıklarını aktardı. Ayrıca iki taraf arasında çeşitli alanlarda iş birliğinin geliştirilmesi ile Irak ve ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyon arasındaki iş birliğinin geleceğinin tartışıldığı da belirtildi.¹³

İran devlet medyasında yer alan haberlere göre resmî temaslarda bulunmak üzere Irak Savunma Bakanı Cuma İnad, İran Savunma Bakanı Emir Hatemi ile Tahran'da bir araya gelerek bir toplantı gerçekleştirdi. Irak Savunma Bakanı İnad'ın ziyareti üzerine İran Genelkurmay Başkanı Muhammed Hüseyin Bakırî'nin "ABD'nin bölgede teröristlerin yeniden ortaya çıkmasını istediği göz önüne alındığında, İran-Irak arasındaki güvenlik alanındaki iş birliği Irak'ın güvenliğini sağlayacaktır." açıklamasında bulunduğu kaydedildi.¹⁴ Diğer taraftan İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı İsmail Kaani'nin Irak'ın başkenti Bağdat'a bir ziyarette bulunarak Başbakan Mustafa el-Kazimi ve İran yanlısı grupların liderleriyle görüştüğü açıklandı. Yapılan görüşmede, Irak'taki Amerikan varlığı ile Kasım Süleymani suikastının soruşturmasının ele alındığı aktarıldı.¹⁵

• Güvenlik

Irak merkezî yönetimine bağlı iki polis tugayının Irak'ın Musul vilayetine bağlı Sincara yerleştiği bildirildi. Irak basınında çıkan habere göre, İçişleri Bakanlığına bağlı iki Federal Polis Tugayı Sincar'a vardı.¹⁶ Irak yönetimi, Sincar'ın güvenliğinin merkezi yönetim tarafından sağlanacağını açıklamıştı.

11 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/baghdad-erbil-begin-implementation-of-sinjar-deal/2047245>

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-irak-ozel-temsilcisi-plasschaert-bagdat-ile-erbil-sincar-anlasmasinin-uygulanmasini-hizlandirmali/2049628>

13 <https://www.ina.iq/eng/9978/pm-and-pompeo-discuss-the-development-of-the-situation-in-the-region>

14 <https://en.mehrnews.com/news/165892/Iran-Iraq-defense-coop-to-increase-security-Gen-Bagheri>

15 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iran-commander-of-Quds-Force-visits-Baghdad>

16 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-tan-sincar-a-guvenlik-cikarmasi/2050279>

ABD Savunma Bakan Vekili Christopher Miller; ABD'nin Irak'tan 500, Afganistan'dan ise 2.000 askerini çekeceğini açıkladı. Miller yaptığı basın açıklamasında çekilmenin 15 Ocak 2021'den önce gerçekleşeceğini bildirdi.¹⁷ Diğer taraftan Miller'ın Irak'tan Amerikan kuvvetlerinin kısmen çekildikleri açıklamasının hemen ardından Bağdat'taki ABD Büyükelçiliğine roketli saldırı düzenlendiği ve dört Katyuşa roketinin atıldığı bildirildi.¹⁸ Ayrıca Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı ülkedeki ABD güçlerinin çekilme sürecinin başladığını ve ilk etapta 500 askerin Irak'tan çekildiği belirtirken bunun Irak hükûmeti ile ABD arasında varılan anlaşma doğrultusunda yapıldığı vurguladı.¹⁹

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, ABD askerlerinin çekilmesinden sonra da ABD ile askerî ve güvenlik alanında iş birliğini sürdüreceklerini söyledi.²⁰ Bağdat'taki Dışişleri Bakanlığı binasında düzenlenen basın toplantısında Hüseyin, "ABD ile asker çekilmesi konusunda dördüncü aşamaya geldik. Bundan sonraki aşama ise ABD'nin Irak'taki askerî varlığının sonlandırılması olacak. Irak'taki ABD askerleri karada savaşan olarak değil, eğitim ve danışmanlık amaçlı bulunuyor." dedi. Terör örgütü IŞİD'in askerî olarak bitirildiğini ifade eden Hüseyin, örgütün uyuyan hücrelerinin Irak'ın Anbar, Selahaddin ve Kerkük vilayetlerinin bazı bölgelerinde varlık gösterdiğini söyledi.

Hollanda Savunma Bakanlığında yapılan yazılı açıklamada, 100 ile 150 askerin Erbil Uluslararası Havalimanı'nı koruyacağı belirtildi.²¹ IŞİD karşıtı Uluslararası Koalisyon Güçleri içinde yer alacak askerlerin ilk bölümünün Ocak 2021'de yola çıkacağı ifade edildi.²²

Irak ordusu tarafından yapılan açıklamada, Bağdat'taki Yeşil Bölge'ye yedi roket atıldığı bildirildi. Roketlerden dördünün bölgeye indiği, üçünün de bölgenin dışındaki yerlere düştüğü açıklanarak bir genç kızın öldüğü, beş sivilin de yaralandığı kaydedildi. Öte yandan saldırı sırasında askerî ve diplomatik personelin sığınaklarda koruma altına alınmasıyla ABD güçlerinin can kaybı yaşamadığı, ABD Büyükelçilik binasında ise maddi hasar olmadığı bildirildi.²³

17 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50693/US-Orders-Partial-Withdrawal-of-Troops-from-Iraq-Afghanistan>

18 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50692/4-Katyusha-rockets-land-near-US-embassy-in-Baghdad>

19 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/684d3276-b416-4bb3-ae4d-f6405709f2db>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-disisleri-bakani-abd-ile-guvenlik-ve-askeri-is-birligimiz-surecek/2048069>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/211120203>

22 <http://www.turkmenelhaber.net/irak/item/20401-hollanda-erbil-uluslararasi-havalimani-ni-koruyacak.html>

23 <https://www.middleeastmonitor.com/20201118-us-embassy-in-baghdad-targeted-by-rockets-after-announcement-of-troop-withdrawal/>

• Ekonomi

Irak'ın başkenti Bağdat'ta yüzlerce devlet çalışanı "geçici" gecikmiş maaşları protesto ederek ödenmemiş ana maaşlarının bir an önce ödenmesini istedi.²⁴ Ayrıca topluluğun gösterilere Maliye Bakanlığının önünde başladığı bildirildi. Irak'ta hükûmet birkaç senedir küresel çapta petrol fiyatlarının düşüşü sebebiyle memur maaşlarını güvence altına almada sıkıntı çekiyor.

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi, yasa dışı ticareti engellemek ve ülke ekonomisini canlandırmak adına tüm resmî olmayan sınır geçişlerinin kapatılması emrini verdi.²⁵ Irak Sınır Kapıları Kurulu, Kazımi'nin Ortak Harekât Komutanlığına verdiği emir ile yasa dışı ticaretin ülke ekonomisine verdiği zararı önlemek için resmî olmayan tüm sınır geçişlerini kapattırdığını açıkladı.

Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Fatih Yıldız ile Irak Ticaret Bakanı Ala Ahmet Cuburi'nin Irak ve Türkiye arasındaki ticari ilişkileri ele almak için bir görüşme gerçekleştirdiği bildirildi. Yapılan görüşmede Cuburi, Türkiye'nin Irak ile tarihî ve ticari bağları olan önemli komşu ülkelerden biri olduğunu ifade ederken Fatih Yıldız'ın ise "Komşu ülkeler olarak, iki ülke arasındaki ticaretin gelişmesi diğer ilişkilerin her yönüyle gelişmesine katkı sağlayacaktır." dediği kaydedildi.²⁶

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo tarafından yapılan açıklamada, Irak'a İran'dan gaz ve elektrik alımı için 45 günlük ek süre verildiği bildirildi. Ayrıca ABD'nin Irak'a İran'dan gaz ve elektrik alımıyla ilgili her türlü mali faaliyete de izin verildiği açıklandı.²⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet, Irak'ta terörle ilgili suçlamalarla hüküm giyen 21 tutuklunun infaz edilmesini kınadı ve infazları "derinden rahatsız edici" olarak nitelendirdi.²⁸

Suudi Arabistan'ın yeterli su olmadığı gerekçesiyle Irak'ın güney ve güneybatısındaki çöl bölgesinde tarım ve hayvancılık için hazırlanan 1.700.000 dönümlük araziye yatırım yapmaktan vazgeçtiği bildirildi. Irak Tarım Bakanı Muhammed Kerim konuya ilişkin yaptığı açıklamada, Suudi Arabistanlıların çöl bölgelerine yatırım yapmaya niyetli olduklarını ancak su kıtlığından dolayı bundan vazgeçtiklerini belirtti.²⁹

²⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20201118-hundreds-of-iraq-temporary-state-employees-protest-delayed-salaries/>

²⁵ <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50681/Iraqi-PM-Orders-Closure-of-Unofficial-Border-Crossings>

²⁶ <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/19112020>

²⁷ <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/211120201>

²⁸ <https://www.basnews.com/en/babat/649390>

²⁹ <https://www.basnews.com/tr/babat/648863>

Şeyh Ali İlyas'ın Yezidilerin İKBY'de ve tüm dünyada yeni dinî lideri olmak için yemin ettiği açıklandı. Laleş Tapınağı'nın açılışının ardından medyaya yaptığı ilk açıklamada Şeyh Ali İlyas İKBY, Irak ve dünya genelinde barış içinde bir arada yaşamının güçlendirilmesi için dua ettiği söyledi.³⁰

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, parlamentoda onaylanan Borçlanma Yasası'na ilişkin açıklamalarda bulundu. Gerçekleştirilecek borçlanmanın gelecek nesiller için son derece olumsuz bir durum olduğunu vurgulayan Salihi, söz konusu yasanın başarıdan ziyade bir başarısızlık göstergesi olduğunu belirtti. Yasanın geçici bir çözüm olduğunu, üç veya dört ay içerisinde borçlanılan paranın tükendiğinde hükûmetin yine aynı sorunla karşı karşıya kalacağını ifade eden Salihi; ekonomik durumun mevcut hükûmetin suçu olduğu kadar önceki hükûmetlerin kötü yönetimlerinden de kaynaklandığını aktardı. Salihi ayrıca, özellikle Kerkük olmak üzere Türkmen bölgelerindeki vatandaşlara seslenerek kötü ekonomik gidişat nedeniyle evlerini satarak yaşadıkları bölgeleri terk etmemeleri gerektiğinin altını çizdi.

Irak Parlamentosu eski Türkmen Milletvekili ve Türkmen İslam Birliği Genel Sekreteri Muhammed Casim Cafer, KDP'nin Kerkük'e geri dönüşü tartışmaları ve Irak güvenlik güçlerine bağlı 61. Tugay karargâhının KDP'ye teslim edildiği iddiası hakkında açıklamalarda bulundu. Cafer, KDP'nin Kerkük'e geri dönüşü meselesinde kimsenin itirazının olmadığını ve diğer siyasi partiler gibi Kerkük'te ofisinin bulunmasının bir hak olduğunu belirtirken; diğer yandan 61. Tugay karargâhına dönmelerine karşı olduklarını dile getirdi. Cafer ayrıca Kerkük'ün Bağdat ile Erbil arasında gerçekleşen siyasi pazarlık malzemesi yapılabileceği hususuna değinerek Kazimi'nin İKBY yetkileriyle iyi ilişkilerinin olmasına rağmen Kerkük'ün Kürtlere teslim edilmesi riskini göz önüne almayacağını vurguladı.

Irak Parlamentosu Türkmen eski Milletvekili Fevzi Ekrem Terzi, Kürt siyasi partilerin seçimler öncesi Kerkük'te sorunlar çıkarmak için gayret gösterdiğini belirtti. Terzi, peşmergenin Kerkük'e dönüşünün sağlanabilmesi adına seçimlere kadarki süreç içerisinde Kerkük'ün güvenliğinin istikrarsızlaştırılması için adımların atılabileceğini savundu. Kerkük'ün güneyinde terör örgütü IŞİD hareketliliğini inkâr etmediklerini ifade eden Terzi, bu hareketliliğin Kürt siyasi liderlerinin savunduğu kadar büyük olmadığını ifade etti.

30 <https://www.basnews.com/en/babat/649341>

Türkmen Aşiretler ve Ayan Meclisi Kerkük'te bulunan genel merkezinde olağan toplantısını gerçekleştirdi. Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Sorumlusu Yılmaz Neccar'ın da katıldığı toplantıda, başta Kerkük olmak üzere diğer Türkmen bölgelerindeki mevcut durumun ele alındığı bildirildi. Türkmen Aşiretler ve Ayan Meclisi Başkanı Feyzullah Sarıkahya toplantı sonrasında yaptığı açıklamada, Haşdi Şaabi güçlerinin Kerkük'te bulunarak kentin güvenliğini sağlamada büyük bir rol üstlendiklerini; yalnızca Türkmenler için değil, Kürtler ve Arapların güvenliği için de Haşdi Şaabi güçlerinin Kerkük'te bulunmasının son derece önemli olduğunu aktardı.

Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Sorumlusu Yılmaz Neccar ise Türkmen Aşiretler ve Ayan Meclisini Türkmen milletini temsil ettiklerini düşündükleri için meclisi sürekli olarak ziyaret ettiklerini belirtti. Neccar, Haşdi Şaabi içerisindeki Türkmen gücünün sayısının 4.500 dolaylarında olduğunu ve yakın zamanda artmasını umduklarını bildirdi. Kerkük, Tuzhurmatu, Amirli gibi bölgelerin birliğini sağlayabilmek için Haşdi Şaabi'nin büyük fedakarlıklar ve mücadeleler ortaya koyduğunu vurgulayan Neccar, Türkmen Aşiretler ve Ayan Meclisi ile yaptıkları toplantıda Haşdi Şaabi'den taleplerini de görüştüklerini ilettiler.

• Güvenlik

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye yaptığı açıklamada, kentin güneyindeki kırsal bölgede terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon başlatıldığını söyledi. Harbiye, ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı koalisyon güçlerinin de hava desteği sağladığı operasyonda 16 teröristin öldürüldüğünü ifade etti. Operasyonda teröristlere ait çok sayıda sığınacağın da yok edildiğini belirten Iraklı Komutan, sığınaklarda çok sayıda sahte evrak, pasaport, kimlik ve silahın ele geçirildiğini kaydetti.

Öte yandan Kerkük Polis Müdürlüğü Basın Sözcüsü Amir Nuri, IŞİD militanlarının Kerkük'ün güneyindeki Dakuk ilçesine bağlı Albu Serrac köyü yakınında federal polis gücüne ait bir kontrol noktasına silahlı saldırı düzenlediğini açıkladı. Saldırıda bir polisin hayatını kaybettiği, saldırıyı gerçekleştiren teröristlerin ise kaçtığı belirtildi.

• Sağlık & Sosyal Hayat

Türkiye'nin Musul Başkonsolosluğu'nun katkılarıyla Musul'da, "Geleceğe Nefes" ve "Birlikte Daha Güzel Bir Gelecek İçin" sloganlarıyla fidan dikme etkinliği gerçekleştirildi. Etkinliğe, Türkiye'nin Musul Başkonsolosu Mehmet Küçüksakallı, Musul Valisi Necim Cuburi, Musul Kaymakamı Zuheyr Araci, Musul Vilayet Meclisi Üyesi ve ITC Musul Sorumlusu Lokman Necim, Musul Üniversitesi Rektörü Ahmet Kusay ve çok sayıda yetkili katıldı. Etkinlikte konuşan Mehmet Küçüksakallı, "Musul huzurlu olursa Irak istikrarlı olur, bölgemize barış hâkim olur. Türkiye bu nedenle Irak'ın istikrarına ve Musul'un yeniden imarına önem vermektedir. Türkiye, havaalanının açılması, köprülerin ve yolların tamiri, okul ve hastanelerin onarılması için Irak resmî makamlarıyla çalışmaya

hazırdır.” ifadesinde bulundu. Sincar Anlaşması’na da değinen Küçüksakallı, Türkiye’nin anlaşmayı desteklediğini vurgularken “Türkiye, PKK terörüyle nerede olursa olsun mücadelesini devam ettirecektir.” açıklamasını yaptı.

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Kerkük’te 22 Kasım 2020 tarihi itibarıyla 140 kişide daha koronavirüs (Covid-19) tespit edildiği ve 5 kişinin hayatını kaybettiği belirtildi. Bakanlık, Irak genelinde ise toplam 1.766 kişide daha koronavirüs saptandığı, 33 kişinin yaşamını yitirdiğini açıkladı.

■ IKBY HAFTALIK GÜNDEMİ

• Siyaset:

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ile Goran Hareketi partilerinden üst düzey yetkililerin ilerleyen günlerde bir araya geleceği bildirildi. Goran Hareketi MKYK Üyesi Şamal Vefa IKBY’nin tümünde “Yerel Yönetimin” uygulanması için toplantı yapılacağını ve üç tarafın da toplantıya katılım sağlayacağını belirtti.³¹ Diğer yandan Irak’taki genel seçimler, IKBY 9. Kabinesinin Reform Projesi, petrol gelirleri, ekonomik kriz ve Bağdat ile Erbil’in uzlaşmamasının neden ve sonuçlarının masaya yatırılacağı bildirildi. Ayrıca Goran Hareketi tarafından Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgrtu) ve İslami Cemaati’nin (Komal) toplantıya katılmasının önerilmesine rağmen henüz net bir yanıtın verilmediği; önerinin KDP ve KYB tarafından değerlendirildiği aktarıldı.³² Diğer yandan Goran Hareketi Sözcüsü Adnan Osman, Goran Hareketi’nin katılım için bazı şartlar öne sürdükleri; gelirler, yönetim ve yetkilerin dağıtılması ile yerel yönetim üzerine üç komisyonun oluşturulma şartı ile buluşmaya katılacaklarını belirtti.³³

KYB, MKYK oy çoğunluğu kararı ile KYB Yüksek Maslahat ve Siyasi Komisyonu Üyesi Mula Bahtiyar’ın üç ay boyunca görevini dondurdu. Görevin dondurulma sebebinin ise Mula Bahtiyar’ın “Hatıralar Yerinde” kitabının basılması ve IKBY genelinde satışlarının artması olduğu iddia edildi. Bahtiyar’ın, kitabında “devrim döneminde” KYB’nin tarihinden bahsederek yüzlerce gizli bilgiyi ortaya çıkardığı aktarıldı. Ayrıca KYB MKYK’sının, IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani ile IKBY Meclis Başkanı Revas Fayak’a uyarıda bulunduğu ifade edildi. Uyarının nedeninin hem Talabani hem de Fayak’ın KYB Eş başkanlarının görüşüne aykırı IKBY’de üç başkanlık toplantısına katılmış olması öne sürüldü.³⁴

31 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1811202011>

32 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=181188>

33 <https://www.mewdamedia.com/articles/11911>

34 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7162

KYB Eş Başkanı Lahur Cengi Bağdat'ı ziyaret ederek Irak Başbakanı Mustafa Kazımi ve Irak Cumhurbaşkanı Barham Salih başta olmak üzere yetkililerle bir araya geldi. IKBY memur maaşları sorunun giderilmesi ve Bağdat'ın net tutumunu öğrenebilmek için Bağdat'a giden Cengi, Erbil heyetinin Bağdat ile müzakerelere yeterli ilgiyi göstermediğini söyleyerek Bağdat ile Erbil'in anlaşması için fırsatların olduğunu söyledi. Ayrıca Cengi'nin, Kazımi'ye "IKBY memur maaşları siyasi bir partinin diklenmesine kurban edilmemeli." dediği öğrenildi.³⁵

• Ekonomi:

IKBY Başkanlığı, Meclis Başkanlığı ve Başbakanlık 11 Kasım'da Irak Parlamentosunda borçlanma yasasının onaylanması ve IKBY'nin payının kesilmesi üzerine bir araya geldiler. Toplantıda Meclis Başkanı Revas Fayak'ın sorusuna yanıt veren IKBY Başkanı Neçirvan Barzani Türkiye ile IKBY'nin "50 yıllık anlaşmasının" Bağdat ile Erbil'in anlaşmasına engel olmayacağını belirtti. Bu yanıtın ardından, Barzani'nin bahsettiği Erbil ve Ankara arasındaki 50 yıllık anlaşmanın ne olduğu IKBY'de sıcak gündemlerden biri hâline geldi.³⁶ Öte yandan IKBY Başkanlığı, petrol gelirlerini merkezî hükûmete teslim etmeye hazır olduklarını açıkladı. IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani ise toplantıda "Bağdat ile uzlaşmaktan başka bir çözümün kalmadığını; bunun için ilerleyen haftalarda merkezî hükûmeti ile bir anlaşmaya varma amacıyla Erbil'den bir heyetin Bağdat'a yola çıkacağını bildirdi.³⁷ Toplantıya Irak Parlamentosunda bulunan bütün Kürt siyasi partilerine ait meclis guruplarının çağırılmasına rağmen toplantıya sadece Irak Parlamentosundaki KDP Meclis Grubu katıldı.³⁸ Maaşların ödenmesine dair tüm olumsuz gelişmelere rağmen IKBY Bağdat Temsilcisi Fars İsa 2020 yılının sonuna kadar Bağdat'ın aylık 320 milyar dinarı Erbil'e göndereceği açıklamasında bulundu. İsa'nın sözleri Irak Başbakanlık Ofisi Sözcüsü Ahmed Talal tarafından doğrulandı. Talal, 15 Ağustos'ta Bağdat ile Erbil arasında imzalanan anlaşmaya göre 2020 yılının sonuna kadar Bağdat'ın aylık 320 milyar dinarı Erbil'e vereceğini belirtti.³⁹

32 milletvekili IKBY Meclis Başkanlığına, Başkan Neçirvan Barzani'nin bahsettiği "Türkiye ile IKBY'nin 50 yıllık anlaşmasının" neler içerdiği üzerine özel bir oturum yapılması ve konunun soruşturulması talebinde bulundu. 15 Kasım'da IKBY Başkanı Neçirvan Barzani Erbil ile Ankara arasında 50 yıllık bir anlaşma yapıldığına dair ifadeler kullanmıştı. Ayrıca milletvekilleri tarafından, oturum gerçekleştirilmeden önce anlaşmanın maddelerinin kendilerine verilmesi gerektiğinin altı çizildi.⁴⁰

35 <https://esta.krd/13758/>

36 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7102

37 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/151120209>

38 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=180935>

39 <https://esta.krd/13696/>

40 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1811202013>

IKBY memur maaşlarının doğrudan Bağdat tarafından dağıtılması için 112 milletvekili tarafından bir yazı hazırlanarak Irak Parlamento Başkanı Muhammed Halbusi'ye sunuldu. IKBY'de muhalefet cephesine bağlı milletvekilleri ile Goran Hareketi Irak Parlamentosu Meclis Grubu başta olmak üzere toplam 112 milletvekili IKBY yetkililerine güvenmedikleri gerekçesi ile doğrudan Bağdat tarafından banka hesap yoluyla memur maaşlarının ödenmesi önerisinde bulundu.⁴¹ Söz konusu talebin ilerleyen günlerde resmî bir şekilde Irak Parlamento Başkanlığına sunulacağı belirtildi. Irak Meclis Başkanlığı'na sunulacak taslağa göre IKBY memurları Bağdat ile Erbil arasında maaş dağıtımı için seçim yapmakta serbest olacak. Ayrıca Irak Parlamentosu Süleymaniye Milletvekili Dr. Rebwar Kerim, yasa taslağına destek olarak IKBY memurlarından 150 bin kişinin imzasının toplandığını belirtti.⁴²

• Güvenlik:

Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci Sincar'da Iraklı olmayan hiçbir silahlı güce izin verilmeyeceği açıklamasında bulundu. Erbil'de resmî ziyarette bulunan Araci, BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Temsilcisi Jeanine Hennis-Plasschaert da katıldığı toplantıda IKBY İçişleri Bakanı Reber Ahmed ile bir araya geldi. Toplantının ardından gerçekleştirilen ortak basın toplantısında Sincar Anlaşması'nın uygulanması için bir takvimde anlaştıklarını ve bu takvimin ise Birleşmiş Milletler (BM) tarafından denetleneceğini belirtti.⁴³ Diğer yandan IKBY İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Sincar yönetiminin Sincar'ın kendi halkına teslim edileceğini ve merkezî hükûmetle yeni Sincar kaymakamının atanmasında uzlaştıklarını; yakın zamanda kaymakamın adının bildirileceğini ifade etti.⁴⁴

KDP'ye bağlı Peşmerge Sincar Komutanı ve KDP Sincar İl Başkanlığı Üyesi Kasım Şaşo, KDP'den istifa ettiğini açıkladı. Facebook'ta paylaşılan bir videoda Şaşo, Yezidilerin yeni dinî liderinin seçilmesinde kendisinin görüşünün alınmaması nedeniyle KDP'den istifa ettiğini belirtti.⁴⁵ Buna karşın KDP tarafından yapılan açıklamada, Yezidilerin liderinin seçilmesine herhangi bir müdahalede bulunulmadığı bildirildi.

• Sosyal Hayat ve Sağlık:

IKBY tarafından yapılan açıklamada, 19 Kasım 2020 itibarıyla vaka sayısının 92.938'e yükseldiği, koronavirüs (Covid-19) nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 2.977 olduğu açıklandı. Virüsü atlatarak sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 57.517'e ulaştı.⁴⁶

41 <https://www.mewdamedia.com/articles/11908>

42 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7152

43 <http://skurd.net/2020/11/17/>

44 <https://esta.krd/14110/>

45 <https://esta.krd/13862/>

46 <https://www.kurdistan24.net/so/default>

19 Ekim'de koronavirüs testi pozitif çıkan Erbil Valisi Ferset Sofi, 18 Kasım'da hayatını kaybetti. Sağlık durumunun kötüye gitmesi üzerine tedavisi için Ankara'ya gönderilen Sofi'nin, 18 Kasım sabah saatlerinde hayatını kaybettiği bildirildi.⁴⁷

IKBY'de Peşmerge Sağlık Kurumu, Süleymaniye ilinde Asa Hastanesi'nin biyolojik laboratuvarında yapılan testler sonucu Akut Solunum Yolu Sendromu (SARS) virüsüne rastlandığını ve virüsün yayıldığına dair şüphenin olduğunu duyurdu. Kurum tarafından yapılan açıklamada, Süleymaniye'de koronavirüs (Covid-19) belirtileri gösteren bazı hastaların test sonuçlarının pozitif çıktığını belirtilerek söz konusu hastaların koronavirüs (Covid-19) değil, SARS hastası olduklarının altı çizildi. Konuyla ilgili Sağlık Bakanlığı Sözcüsü Aso Havizi tarafından yapılan yazılı açıklamada ise bir yerde bir virüsün bulunup bulunmaması ile ilgili sadece Sağlık Bakanlığının duyuru yapabileceğini belirtirken Süleymaniye ilinde SARS virüsünün yayılmadığını ve konuyla ilgili araştırma yapılacağını duyurdu.⁴⁸ Peşmerge Sağlık Kurumunun Peşmerge Bakanlığına bağlı ve KYB'ye yakın olduğunu bilinmektedir.

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Mısır

Bu hafta Mısır Donanması ve Fransız Donanması, Akdeniz Ortak Geçiş Tatbikatı düzenledi. Bu tatbikat son 1 ayda Akdeniz'de Mısır tarafından düzenlenen beşinci tatbikat; Fransa ile düzenlenen ikinci tatbikat oldu. Tatbikata, Mısır Donanmasında Taba Fırkateyni, Fransız Donanmasından ise Languedoc Fırkateyni katıldı.⁴⁹ Hafta başından itibaren Mısır sınırları içerisinde 3 gün süren ve Mısır, Ürdün, BAE ve Bahreyn'in katıldığı askerî bir tatbikat düzenlendi. Tatbikatın adı "Saif al-Arab" (Arapların Kılıcı) olarak belirlendi. Tatbikata aynı zamanda Sudan Hava Kuvvetleri de katıldı ve Suudi Arabistan, Yunanistan ve Kıbrıs'tan tatbikata destek geldi.⁵⁰ Mısır'ın, bu hafta içinde katıldığı tatbikatların sonuncusu ise Rusya'nın Karadeniz'de düzenlediği "Arkadaşlık Köprüsü 2020" tatbikatı oldu. Tatbikata katılmak için Mısır Donanmasından Oliver Hazard Perry tipi Alexandria F911 fırkateyni, Ezzat sınıfı M. Fahmy 686 füze botu, Gowind sınıfı El Fateh 971 Korvet gemileri İstanbul boğazını geçerek Karadeniz'de Rus Limanı Novorossiysk'e demir attı. Tatbikatın hafta boyunca süreceği belirtildi.⁵¹ Bu hafta sonuna doğru Etiyopya ile gerginliğin devam ettiği Rönesans Barajı meselesine dair tarafların Afrika Birliği gözetiminde katıldığı yeni görüşmeler başlatıldı. Ancak Sudanlı yetkililerin bu meseleyi değerlen-

47 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1911202013>

48 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/201120206>

49 <https://www.egyptindependent.com/egypt-and-france-conduct-joint-naval-exercise-in-the-mediterranean/>

50 <https://www.jpost.com/middle-east/joint-egyptian-military-drills-with-jordan-uae-bahrain-are-regional-gamechanger-649582>

51 <https://www.navalnews.com/naval-news/2020/11/egyptian-navy-ships-arrive-in-russias-novorossiysk-to-take-part-in-joint-drills/>

diren uzmanlara dair açıklık getirilmesi talebi üzerine görüşmeler bir kez daha düştü ve ileri bir tarihe ertelendi.⁵² Libya melesine dair, Mısır Cumhurbaşkanı Abdül Fettah el-Sisi ile İtalya Başbakanı Giuseppe Conte Libya'daki gelişmelere dair bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede Libya meselesinin yanı sıra ikili ilişkiler ve özellikle ekonomik-askerî bağlar değerlendirildi.⁵³ Bu hafta da Mısır'da insan hakları savunucusu iki kişi Mısır kuvvetlerince göz altına alındı. 3 günlük gözaltı süresinin ardından iki savunucuya da terör örgütüyle bağlantısı bulunmak suçundan tutuklama kararı çıkartıldı. Bu karar uluslararası insan hakları organizasyonlarınca kınandı.⁵⁴

• Libya

Geçen hafta Tunus'ta düzenlenen Libya Siyasi Diyalog Forumu'nun ilk yüz yüze toplantıları pazar akşamı sona erdikten sonra, katılımcıların bir hafta arayla sanal bir toplantı yoluyla tekrar görüşecek oldukları bildirildi.⁵⁵ 23 Kasım'da⁵⁶ düzenlenecek sanal toplantılarda, oluşturulacak Başkanlık Konseyinin üç üyesinin ve başbakanın seçilmesi sürecine dair kararların alınması bekleniyor. Pazartesi günü Hollanda'nın Trablus Büyükelçisi Lars Tummers'la yaptığı görüşme neticesinde, Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı el-Mişri 17 Şubat 2021'de anayasal referandum düzenleme olasılığından bahsetti.⁵⁷ Çarşamba günü Libya Başbakanlık Sözcüsü Galip el-Zaklai ise Libya Siyasi Diyalog Forumu sonucunda yeni bir yönetimin oluşturulmasıyla Serrac'ın görevi devredeceğini doğruladı.⁵⁸ Ayrıca Libya Ordusu, 5+5 Ortak Askerî Komitesinin geçen haftaki altıncı turuna müteakiben bu hafta içi yaptığı açıklamada, Misrata ile Sirte'yi birleştiren yolun açılmasının, bölgenin paralı askerlerden ve mayınlardan arındırılmasına bağlı olduğunu bildirdi.⁵⁹ Hafta ortasında Başbakan Serrac, BM Libya İnsani Yardım Koordinatörü Yakup Hillo'yu ofisinde ağırladı. Libya'da savaş koşulları nedeniyle özellikle yerinden edilmiş 400.000 Libyalının, zor yaşam şartlarını iyileştirmeye yönelik toplantıda UMH'nin BM ile iş birliğinin üzerinde durulduğu belirtildi.⁶⁰ Bu cuma Türk Özel Kuvvetlerini taşıyan

52 <https://nation.africa/kenya/news/africa/nile-dam-talks-collapse-as-sudan-seeks-clarification-on-experts-3204746>

53 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/394213/Egypt/Politics-/Egypt%E2%80%99s-Sisi-discusses-Libya-developments-with-lta.aspx>

54 https://uk.news.yahoo.com/leading-egyptian-rights-group-says-193852361.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cDovL2MubmV3c25vdy5jb51ay8&guce_referrer_sig=AQAAAC57a5j54xX9uMG_OlzfYWXHwG38zZsKJUL94Y3mmGxMzfFxmFIBj65Yqvx03EjxbJqT8u2olVBHtb7RKPQFyLR-UgCMrnm-se0561i1hzRHjFtLSKdyldirKB7CRpqrEWI2GkaqG_KIzP0vG-yz_rQfAPjMkxXUSzSZ02cy68A

55 <https://www.libyaherald.com/2020/11/16/dialogue-forum-takes-break-reconvenes-next-week-on-zoom-to-choose-method-to-select-new-presidency-council-and-pm/>

56 <https://www.libyaherald.com/2020/11/17/u-s-embassy-welcomes-lpdf-progress-and-planned-december-2021-elections/>

57 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/al-mishri-says-it%E2%80%99s-possible-hold-constitution-referendum-next-february>

58 <https://www.libyanexpress.com/al-sarraj-to-resign-after-establishing-a-new-executive-authority/>

59 <https://www.dailysabah.com/world/africa/opening-of-misrata-sirte-road-depends-on-mercenaries-withdrawal-libyan-army-says>

60 <https://www.libyanexpress.com/al-sarraj-meets-with-un-humanitarian-representative/>

iki askerî uçağın, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyareti için hazırlık yapmak üzere Trablus'a gönderildiği biliniyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Libya'nın batısındaki Misrata kentinde bulunan Türk Kuvvetlerini ziyaret etmesi bekleniyor.⁶¹ Haftanın sonuna doğru BM Genel Sekreteri Guterres, Bulgar asıllı Diplomat Nikolay Mladenov'u, BM Libya Özel Temsilcisi olarak atama niyetini açıkladı.⁶² Ayrıca, ABD Temsilciler Meclisi "Libya İstikrar Yasası" tasarısını kabul etti. Yasa, Libya içişlerine müdahil olup ateşkesin bozulmasına sebep olabilecek devletlere yaptırım uygulamayı öngörüyor.⁶³

• Tunus

Önceki haftayı kapatmadan, Katar Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman el-Tani Tunus Dışişleri Bakanı Osman Cerandi'ye bir ziyarette bulundu.⁶⁴ Geçtiğimiz haftaysa Cumhurbaşkanı Kays Said'in Doha'yı ziyaretiyle iki ülke çeşitli alanlarda iş birliğini kuvvetlendirmenin üzerinde durmuştu.⁶⁵ Ayrıca, bu hafta Kays Said Katar'ın Şura Konseyinin seçim kararına övgüde bulunarak bir kez daha Katar'ın attığı adımları desteklediğinin altını çizdi. Konseyin Kasım 2021'de ise Tunus'ta bir araya gelmesinin planlandığı belirtildi.⁶⁶ Katar resmî haber ajansına verdiği röportajda Cumhurbaşkanı Kays Said, bazı Arap ülkelerinin İsrail ile yaptıkları normalleşme anlaşmalarına karşı olduğunu belirtti. Said, önceden böyle bir ifadenin yer almadığını bunun Camp David Anlaşması ile birlikte ortaya çıktığını ve Filistin davasının merkezî bir dava olduğunu da vurguladı.⁶⁷ Geçtiğimiz hafta Libya Siyasi Diyalog Forumu'na ev sahipliği yapmasının ardından, Tunus'tan Libya'nın barış süreciyle ilgili yorumlar yükseldi. Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada bazı kararların belirlendiği, diğerlerinin ise ertelendiği belirtilerek sağlanan uzlaşıdan memnun olunduğu bildirildi.⁶⁸ Ayrıca, Tunus BM Daimî Temsilcisi de Libyalı taraflara güvenlik ve istikrar için bu şekilde devam etmeleri gerektiği çağrısında bulundu.⁶⁹

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanlığının geçtiğimiz haftanın sonunda yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanı Tebbun'un koronavirüs (Covid-19) tedavisinin sona erdiği bildirilmişti. 28 Ekim'den beri Almanya'da tedavi gören Tebbun'un ülkesine ne zaman döneceği ise açık-

61 <https://www.middleeastmonitor.com/20201116-turkey-special-forces-arrive-in-libya-ahead-of-erdogans-visit/>

62 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/guterres-announces-his-intention-appoint-nikolay-mladenov-special-envoy-libya>

63 <https://www.libyanexpress.com/u-s-passes-libya-stabilization-act/>

64 <https://thepeninsulaqatar.com/article/16/11/2020/FM-meets-Head-of-UN-Assistance-Mission-in-Somalia,-and-Tunisia-FM>

65 <https://www.gulf-times.com/story/678191/Tunisian-president-s-visit-further-strengthens-rel>

66 <https://thepeninsulaqatar.com/article/17/11/2020/Tunisian-President-lauds-Qatar-s-decision-to-hold-Shura-Council-elections>

67 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-israil-ile-normallesme-ifadesine-karsiyim/2045063>

68 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-libya-forumunda-onemli-konularda-saglanan-uzlasidan-memnun/2047382>

69 <https://lana-news.ly/art.php?id=184045&lang=en&p=1>

lamada yer almıyor.⁷⁰ Cezayir'deki Barış Toplumu Hareketi Muhalefet Partisi, Batı Sahra halkının kendi kaderini belirlediği bir referandumun bölgedeki krizle mücadele edebilmek için tek yol olduğuna inandıklarını bildirdi. Gergerat bölgesindeki durumu görüşmek üzere toplanan Muhalefet Partisi, Mağrip Birliğini kuvvetlendirmenin de önemini vurguladı.⁷¹ Cezayir Millet Meclisi ise çarşamba günü Fas'ın, tampon bölge olarak kabul edilen Gergerat'ta barış yanlısı göstericilere yaptığı saldırıları kınadı. Açıklamada Fas'ın tutumunun BM kararlarıyla uyummadığına da değinilerek BM'ye müdahale etmesi için çağrıda bulunuldu.⁷² Cezayir Anayasa Mahkemesi çarşamba günü yaptığı açıklamada devlete karşı komplo kurmaktan suçlanmış olan, bir önceki Cumhurbaşkanı Abdulaziz Buteflika'nın kardeşi Said Buteflika ve iki eski istihbarat şefinin temyizlerinden sonra tekrar yargılanacaklarını belirtti.⁷³ Son olarak, bu hafta Cezayir ve Ukrayna arasında enerji iş birliğini genişletme olasılıklarına dair görüşüldü. Ukrayna'nın Cezayir Büyükelçisi bu doğrultuda Cezayir'in en büyük özel enerji şirketi olan Al-Hayat'ın genel merkezini ziyaret etti.⁷⁴

• Fas

Geçtiğimi hafta Batı Sahra meselesine dair Fas hükûmetinin Guerguerat'a başlattığı askerî operasyon akabinde Polisario Cephesi, Fas ile ateşkesin sonlandığını duyurdu. Bu hafta ise Dünya'dan Fas'ın tutumuna karşı kutuplaşma söz konusu oldu. Arap ülkelerinden genellikle Fas'ı destekleyici çağrılar gelse de Batı kanadı, Türkiye ve Rusya'dan uluslararası hukuku bağlı kalınması gerektiği çağrısı yapıldı. Hafta başında, Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al-Thani Fas Kralı 6. Muhammed'i arayarak Fas'a Batı Sahra meselesinde desteklerini belirtti.⁷⁵ ABD'nin Batı Sahra Kurumundan ise Fas Hükûmetine Batı Sahra'da masum Sahlawi halkına karşı savaş başlatma girişimlerine yönelik kınama açıklaması yapıldı. Ancak ABD hükûmetinden meseleye dair bir açıklama henüz yapılmadı.⁷⁶ Bu hafta Fas ile Polisario Cephesi arasında başlayan askerî çatışmalara yönelik Polisario Cephesi Başkanı Khatir Addouh BM'nin sorumluluklarını gerçekleştirmemesi durumunda çatışmaların durmayacağını açıkladı. Polisario Cephesi ateşkesin bozulmasının sebebini Fas hükûmetinin Guerguerat şehrindeki masum Sahlawi halkına

70 <http://jordantimes.com/news/region/algerian-president-hospitalised-virus-has-%E2%80%98finished-treatment%E2%80%99>

71 <https://english.aawsat.com/home/article/2630106/algerian-party-calls-sahara-referendum-boosting-maghreb-unity>

72 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/19/28733.html>

73 <https://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-8963249/Algeria-supreme-court-sends-Bouteflikas-brother-retrial.html>

74 <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3137922-ukraine-algeria-discuss-prospects-for-expanding-energy-cooperation.html>

75 <https://www.moroccoworldnews.com/2020/11/326193/emir-of-qatar-supports-moroccos-action-to-secure-guerguerat/>

76 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/17/28631.html>

saldırması olarak gösterdi.⁷⁷ Hafta ortasında Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Batı Sahra meselesinin taraflar arasında metanet ile uluslararası hukuk temelleri çerçevesinde siyasi ve diplomatik yollarla çözülmesi gerektiğini duyurdu. Bu açıklama ile Rusya, şimdilik meseleye karşı tarafsızlığını göstermiş oldu.⁷⁸ Fas'ın yaptığı saldırıyı kınayan bir diğer ülke de Cezayir oldu. Hafta içinde Cezayir Ulusal Meclisi'nden yapılan açıklama da Fas'ın BM kurallarını ihlal ettiği söylendi ve en kısı sürede BM'den daha ağır bir tutumla olayı çözme talebinde bulunuldu. Ayrıca, Cezayir'in bölgede Batı Sahra'daki Polisario Cephesi'ne destek veren tek ülke olduğu söylenmektedir.⁷⁹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

2020 G-20 Liderler Zirvesi, 21-22 Kasım tarihlerinde Suudi Arabistan'ın ev sahipliğinde Riyad'da online olarak gerçekleştirildi.⁸⁰

Yardım faaliyetlerine odaklan 20 sivil toplum kuruluşundan oluşan bir konfederasyon olan Oxfam International, Suudi Arabistan'ın ev sahipliğinde 21-22 Kasım'da online olarak düzenlenecek G20 Zirvesi öncesinde bir basın açıklaması yayımladı. Açıklamada 2015 yılında Yemen'de savaşın başlamasından bu yana G20 ülkelerinin Suudi Arabistan'a 17 milyar dolar değerinde silah sattığını ancak bu miktarın yalnızca üçte birini Yemen'deki 10 milyon insanın açlık ile boğuştuğu kriz ile mücadelede yardım olarak verdiğini belirtti.⁸¹

G-20 Zirvesi öncesinde cuma günü Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz el-Suud, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Konuşmada G-20 Liderler Zirvesi'ne ilişkin değerlendirmeler yapılırken iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve sorunların giderilmesi noktasında mutabık kalındığı açıklandı.⁸² Daha önce ilişkilerin gergin olduğu Türkiye'ye yönelik bir diğer olumlu adım ise Suudi Dışişleri Bakanı'nın yaptığı açıklamalar ile geldi. Faysal bin Ferhan Al Suud, Türkiye ile mükemmel ilişkilere sahip olduklarını söylerken ülkede Türk ürünlerinin gayriresmî boykot edildiğine dair herhangi bir veri olmadığını açıkladı.⁸³

⁷⁷ <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/18/28663.html>

⁷⁸ <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/18/28691.html>

⁷⁹ <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/11/19/28733.html>

⁸⁰ <https://g20.org/en/Pages/home.aspx>

⁸¹ <https://www.oxfam.org/en/press-releases/g20-arms-exports-saudi-arabia-worth-three-times-aid-yemen-2015-oxfam>

⁸² <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-suudi-arabistan-krali-selman-ile-gorustu/2050928>

⁸³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suudi-arabistan-disisleri-bakani-turkiye-ile-iyi-ve-mukemmel-iliskilere-sahibiz/2051827>

Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu, üçüncü çeyrekte ABD hisse senetlerini 3 milyar dolar azaltarak 7 milyar dolara düşürdü. Bu yılın başlarında küresel hisse senetlerini satın almak için 40 milyar dolar veren fon, önümüzdeki yıl ve 2022’de aynı miktarı ülke ekonomisine aktaracak. Bu anlamda yatırımlarını kademeli olarak ülke içine çeken 347 milyar dolarlık varlık fonu Suudi Arabistan’ın Vizyon 2030 projesinin finansmanında kilit bir role sahiptir.⁸⁴

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığı salı günü yaptığı açıklamada İsrail’in işgal altındaki Doğu Kudüs’te 1.257 yeni yasa dışı yerleşim birimleri kurma kararı ile ilgili derin endişelerini dile getirdi. Yapılan açıklamada uluslararası kararlar ile çelişen, iki devletli çözümü baltalayan ve bölgeye barış getirme çabalarını olumsuz etkileyen bu adımın kınandığı ve reddedildiği duyuruldu.⁸⁵

Suudi Arabistan İnsan Kaynakları ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı yaptığı açıklamada ülkedeki Suudi vatandaşlar için askerî ücreti %33 oranında arttırarak 4.000 riyale (\$1.066) çıkaracağını duyurdu. Bu artış 5 ay sonra uygulanmaya başlanacak.⁸⁶

Suudi Arabistan ve Irak arasında 30 yıldır kapalı olan Arar Sınır Kapısı ticari faaliyetler için çarşamba günü resmen açıldı.⁸⁷

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Al Suud yaptığı açıklamada İran’ın nükleer silah üretmesinin durdurulamazsa Suudi Arabistan’ın kendisini nükleer silahlarla donatma hakkını saklı tuttuğunu ifade etti.⁸⁸

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

Ermenistan Cumhurbaşkanı Armen Sarkissian, pazar günü BAE’ye gerçekleştirdiği ziyarette Veliaht Prens Muhammed Bin Zayid ile görüştü. Bölgesel ve ikili ilişkilerin görüşüldüğü toplantıda ayrıca Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanan ateşkes anlaşması tartışıldı. Şeyh Zayid iki ülke arasındaki anlaşmayı memnuniyetle karşıladığını ve bunun kalıcı barış ve güvenliği teşvik etmesini umduğunu söyledi.⁸⁹

Geçtiğimiz hafta ABD Dışişleri Bakanlığı’nın F-35 savaş uçaklarının da dâhil olduğu 23 milyar dolarlık bir silah satışını onayladığını açıklamıştı. Bu kapsamda bazı demokratlar ve cumhuriyetçi senatörler ABD Senatosuna “Silah İhracat Kontrol Yasası” çerçevesinde

84 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-17/saudi-wealth-fund-is-making-another-splash-but-this-time-at-home?srnd=premium-middle-east>

85 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/saudi-arabia-slams-illegal-israeli-settlement-plans/2047103>

86 https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-18/saudi-arabia-raises-minimum-wage-for-citizens-by-33?utm_content=middleeast&utm_campaign=socialflow-organic&utm_source=twitter&utm_medium=social

87 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/18/iraq-saudi-reopen-arar-border-crossing-after-30-years>

88 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/17/saudi-minister-wont-rule-out-nuclear-armament-over-iran>

89 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/armenian-president-discusses-deal-with-baku-in-uae/2045050>

bu silah satışına karşı çıkan dört ayrı karar tasarısı sundu. Geçtiğimiz hafta benzer bir tasarı Temsilciler Meclisinde de sunulmuştu.⁹⁰

Yunanistan Başbakanı Kyriakos Mitsotakis liderliğindeki resmî bir heyet 17-18 Kasım tarihlerinde BAE'ye bir ziyaret gerçekleştirdi. Abu Dabi Veliaht Prensi Bin Zayid ile Mitsotakis görüşmesi sonrasında ortak bir iş birliği bildirisi yayınlandı. Bildiride iki ülke arasında savunma, turizm, enerji, kültür, ticaret ve siyasi alanlarında iş birliğinin artırılması ve derinleştirilmesi vurgulanırken karşılıklı çıkar alanlarında sonuç odaklı ortak eylemlerin gerçekleştirilmesinin hedeflendiği belirtilmiştir.⁹¹

• Katar:

Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdulrahman es-Sani pazartesi günü Küresel Güvenlik Forumu'nda yaptığı açıklamada İsrail ile ilişki kuran Arap devletlerinin Filistin'in devlet olma çabasının altını oyduğunu ifade etti ve İsrail işgalini sona erdirmek için Filistinlilerin çıkarlarını önceleyen birleşik bir Arap cephesinin olması gerektiğini düşündüğünü belirtti.⁹²

Salı günü Katar ve Kuveyt arasında 5. Kuveyt-Katar Ortak Yüksek İş Birliği Komitesi toplantısı gerçekleştirildi. Toplantı sonrasında doğrudan yatırımları teşvik etme, İslami ilişkiler ve tarım alanlarında iş birliklerini hedefleyen çeşitli mutabakat zabıtları imzalandı.⁹³

Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamed es-Sani Fas Kralı VI. Muhammed ile yaptığı telefon görüşmesinde ülkesinin ayrılıkçı Polisario Cephesi'nin ablukasını kaldırmak için Guer-guerat'a müdahalesini desteklediğini ifade etti.⁹⁴

ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Robert O'Brien Körfez Krizi kapsamında 2017 yılından itibaren Katar'a yönelik uygulanan ablukanın kaldırılması noktasında umutlu olduğunu açıklayarak Donald Trump'ın başkanlık süresi bitmeden önce 70 gün içinde bir sonuç elde etmek istediklerini ifade etti.⁹⁵ Takip eden süreçte benzer bir açıklama ise Suudi Arabistan tarafından yapıldı. Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı yaptığı açıklamada Katar ile üç yıldır devam eden anlaşmazlığın çözümü için bir yol aradıklarını ifade etti.⁹⁶

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-senatosuna-baeye-f-35-satisina-karsi-4-ayri-tasari/2049684>

91 https://www.thenationalherald.com/greece_politics/arthro/greece_united_arab_emirates_joint_statement_of_collaboration-1240834/

92 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/16/qatar-fm-normalisation-with-israel-undermines-palestinian-state>

93 <https://menafn.com/1101139677/Kuwait-Qatar-sign-various-MoU-in-different-fields>

94 <https://www.morocoworldnews.com/2020/11/326193/emir-of-qatar-supports-moroccos-action-to-secure-querguerat/>

95 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/17/lifting-qatar-blockade-a-priority-for-trump-administration>

96 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/22/saudi-arabia-says-it-seeks-a-way-to-end-the-dispute-with-qatar>

• Kuveyt:

Kuveyt'in İtalya Büyükelçisi Şeyh Azzam Mübarek el-Sabah ile görüşen İtalyan ticaret sektöründen temsilciler, ekonomik gelişmede özel sektörün rolünü arttırarak 2035 Vizyonu'nu gerçekleştirmeyi, Kuveyt ile iş birliğini geliştirmeyi umduklarını belirtti.⁹⁷

Kuveyt ve ABD arasında ortak stratejik diyalog görüşmeleri bağlamında siber güvenlik ve terörizmle savaş konularında da iş birliğine dair görüşüldü. Bu alanlardaki ikili iş birliğinin gelişmesinin önemine vurgu yapıldı.⁹⁸

• Umman:

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, Umman'ın 50. Ulusal Günü'nü kutlarken iki ülke arasındaki gelişmiş ilişkilere vurgu yaptı ve Umman'ın bölgesel istikrarı sağlama çabasını takdir ettiklerini belirtti. ABD'nin Umman ile gelecekte ekonomi ve güvenlik alanlarında iş birliği geliştirmeyi umduğunu söyledi.⁹⁹

• Bahreyn:

İsrail ile ilişkilerin normalleştirilmesi üzerine anlaşma imzalandıktan sonra hükûmet yetkililerinden oluşan ilk resmî heyet geçtiğimiz hafta Gulf Air'in Tel Aviv'e başlattığı ilk ticari uçuşla İsrail'e gitti. Heyete Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdullatif ez-Zayani başkanlık etti.¹⁰⁰ Bakan ez-Zayani Başbakan Netanyahu ile bir araya geldi. Ziyaret sırasında İsrail'de bulunan Mike Pompeo'nun da görüşmeye katılmasıyla üçlü bir toplantı gerçekleşti.¹⁰¹ Görüşmede karşılıklı uçuşların başlatılması ve elçilikler açılması üzerine taraflar anlaşmaya vardı.¹⁰²

Öte yandan AB Dışişleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, AB Dışişleri Bakanları toplantısında konuştu. Konuşmasında insan hakları vurgusu yapan Borrell, Bahreyn'deki insan haklarının kötü şartlarına vurgu yaparak eleştirilerini sıraladı.¹⁰³

• Yemen:

ABD'de seçimleri kaybeden ve ocak ayında görevi devredecek olan Donald Trump, başkanlık koltuğundan ayrılmadan önce kritik kararlara imza atmaya devam etmektedir. Bu

⁹⁷ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2940531&Language=en>

⁹⁸ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2940143&Language=en>

⁹⁹ <https://timesofoman.com/article/us-values-omans-role-in-enhancing-regions-security>

¹⁰⁰ <https://www.middleeastmonitor.com/20201118-bahrain-delegation-heads-to-israel-on-gulf-air-flight/>

¹⁰¹ <https://www.middleeastmonitor.com/20201116-bahrain-fm-to-visit-to-israel-to-meet-netanyahu/>

¹⁰² <https://www.bna.bh/en/BahrainandIsraelagreetooperateflightsopenembassies.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDmnnSKHHQhvbv2aXXD%2fA0FE8%3d>

¹⁰³ <https://www.middleeastmonitor.com/20201121-eu-criticises-dire-condition-of-human-rights-in-bahrain/>

çerçevede Yemen’de faaliyet gösteren İran destekli Husileri terörist olarak ilan etmeyi planladığı basına yansıdı.¹⁰⁴

Öte yandan BAE’nin Yemen’de ayrılıkçı faaliyetlerine devam eden Güney Geçiş Konseyine (GGK) desteği devam etmektedir. Medyaya yansıyan son detaylara göre Ebyen ilinde Hadi hükûmeti ile çatışmalara devam eden GGK’ye BAE tarafından silah ve insansız hava aracı tahsis edildiği belirtildi.¹⁰⁵

Husiler ile Hadi hükûmeti arasında daha önce esir takası için anlaşma yapılmış ve geçtiğimiz ekim ayında her iki taraftan toplam bini aşkın kişi serbest bırakılmıştı. Buna paralel olarak geçtiğimiz hafta Ürdün’de yapılan görüşmeler sonunda toplam 301 kişinin daha serbest bırakılması kararlaştırıldı. Bu kapsamda 200 kişi Hadi hükûmeti tarafından, 101 kişi de Husiler tarafından serbest bırakılacak. Husilerin serbest bırakacağı kişiler arasında Yemen Cumhurbaşkanı Mansur Hadi’nin kardeşi Nasır Hadi de var.¹⁰⁶

Umman’ın ilk uzay uydusunu 2024 yılında fırlatacağı belirtildi. Dijital transformasyon yapılacağı, online sistemlerin geliştirileceği söylendi. Liman inşasına yatırım yapıldığı, e-ticaret ortamlarının geliştirileceği ve yeni istihdam alanlarının oluşturulacağı da açıklandı.¹⁰⁷

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

OPEC+ grubunun teknik toplantısı sonrası yapılan açıklamada, üye ülkelerin büyük bir kısmının ocak ayından itibaren mevcut petrol arz kesintilerinin üç ay daha uzatılmasını destekledikleri bildirildi.¹⁰⁸

Çin’li Rongsheng Petrochemicalın şubat ayı için 4 milyon varil ham petrolü OSP fiyatı üzerinden primli olarak satın aldığı açıklandı. Şirketin, 2 milyon varil Murban ham petrolü ve aynı hacimde Basra Light ham petrolü satın aldığı belirtildi.¹⁰⁹

Reuters’in hesaplamalarına göre, Rusya’nın Urals ham petrolünün deniz kaynaklı nakliye maliyetlerinde keskin düşüş yaşandığı ve Urals petrolünün, Druzhba boru hattı üze-

104 <https://www.middleeastmonitor.com/20201118-report-trump-plans-to-designate-yemens-houthis-as-terrorists/>

105 <https://www.middleeastmonitor.com/20201117-uae-provides-yemen-separatists-weapons-in-abyan-governorate/>

106 <https://www.aa.com.tr/en/politics/yemen-houthis-to-release-301-prisoners/2044123>

107 <https://timesofoman.com/article/oman-to-launch-its-first-space-satellite-in-2024>

108 <https://financialpost.com/pmn/business-pmn/opec-meeting-ends-with-broad-support-for-extension-to-oil-cuts-sources>

109 <https://www.reuters.com/journalists/chen-aizhu?view=page&page=2&pageSize=10>

rinden Avrupa'ya yapılan Rus petrol ihracatının limanlardan yapılan sevkiyatlara kıyasla daha az karlı hâle geldiği açıklandı.¹¹⁰

• Ortadoğu

Lübnan'ın İlerici Sosyalist Partisi, Lübnan'ın kuzeyinde kalan El-Abdeh bölgesinde meydana gelen patlamaların, 1983'ten beri çalışmayan bir petrol boru hattı yoluyla Suriye'nin kuzeyindeki bölgelere petrol gönderilmeye çalışılmasından dolayı kaynaklandığını iddia etti.¹¹¹

İsraili Oil Refineries Ltd. ile BAE'li Mazrui International arasında, İsrail'in polimer ithalatı gerçekleştirerek bu ürünleri Avrupa, ABD ve İsrail'de pazarlamak için ortak girişim anlaşmasına varıldığı açıklandı.¹¹²

BAE'nin, OPEC+'daki varlığını sorgulamaya başladığı ve hatta ayrılmayı planladığı konusunda tartışmaların olduğu bildirildi. Bu durumun sebebinin ise Suudi Arabistan ve Rusya'yı kendi üretim kotası için müzakereye zorlamak ya da politik nedenler olabileceği belirtildi. BAE ile Suudi Arabistan arasındaki gerilim, BAE'nin üretim kotasını aştığında aldığı sert uyarılardan bu yana devam ediyordu.¹¹³

ABD, İran'dan enerji ithal etmeye devam etmesi için Irak'a 45 günlük bir yaptırım muafiyet izni daha verdiğini açıkladı.¹¹⁴

Irak Petrol Bakanı, Basra vilayetinin Fao bölgesinde günlük 300 bin varil kapasiteli bir rafineri inşa etmeyi planladıklarını açıkladı.¹¹⁵

China National Petroleum Corporation ve China National Offshore Oil Corporation Irak'ın en büyük petrol sahalarından biri olan West Qurna 1'deki ExxonMobil'in işletme hissesinin tamamını satın almayı planladıklarını açıkladı.¹¹⁶ Sahada önemli bir firma olan ExxonMobil'in ayrılması, Irak'ın üretim kapasitesini artırmak için kritik görülen Common Seawater Projesinin çalışmasını daha da zora sokabilir.¹¹⁷

110 <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/russias-sea-borne-oil-transport-costs-fall-hitting-druzhba-pipeline/78952330>

111 <http://www.naharnet.com/stories/en/276808>

112 <https://www.timesofisrael.com/israels-oil-refineries-uaes-mazrui-set-up-joint-venture-for-polymer-imports/>

113 https://www.bloomberg.com/amp/news/articles/2020-11-18/uae-escalates-opec-dispute-as-tensions-on-output-quotas-mount?sref=5dj0X2V0&__twitter_impression=true&s=08

114 https://www.iraqoilreport.com/news/u-s-keeps-pressure-on-iraq-with-45-day-sanctions-waiver-43275/?utm_source=IOR+Newsletter&utm_campaign=e5be0c9b0d-Email_Update&utm_medium=email&utm_term=0_f9870911e6-e5be0c9b0d-192930720

115 <https://oglinks.news/opec/news/iraq-invite-international-firms-help-build-300-000-b-d-refinery>

116 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/China-Looks-To-Buy-Stake-In-A-Major-Iraqi-Oilfield.html>

117 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-20/cnpc-cnooc-said-to-mull-deal-for-exxon-s-iraq-oil-field-stake>

BP ve Japan Petroleum Exploration şirketlerinin açıklamalarında, Irak'ın 2025 yılına kadar planladığı günlük 7 milyon varil petrol üretimini gerçekleştirmenin kolay olmadığı bildirildi.¹¹⁸

Irak merkezî hükûmetince, IKBY ve Uluslararası Petrol Şirketleri (IOC) arasında imzalanan Üretim Paylaşım Anlaşmalarının (PSA) tanınmaması nedeni ile oluşan anlaşmazlıkların çözümü için görüşmelere başlandığı bildirildi. IKBY yöneticileri, IOC'ler ile yaptıkları petrol sözleşmelerinin değiştirilmeyeceğini ve bölge daha fazla yatırım çekmeyi hedeflediklerini bildirdi.¹¹⁹

Irak Devlet Petrol Pazarlama Örgütü (SOMO), ocak ayında piyasaya sürülecek olan yeni Basrah Medium sınıfının 1 milyon varil/gün satış hacmine sahip olmasını beklediğini açıkladı. Basrah Medium'un, %3,0 kükürt oranına ve yaklaşık 27.9 API gravitesine sahip olacağı tahmin edilmektedir. Bu, kalite açısından Suudi Arabistan'ın Arab Heavy, İranian Heavy, Brezilya'nın Mero'su, Rusya'nın Uralları ve Umman ham petrol ihracat karışımına benzetilmektedir.¹²⁰

Total ve Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC), Libya'nın petrol üretim kapasitesini artırma ve üretim oranını en üst seviyeye çekmek için görüşme gerçekleştirdiklerini açıkladılar. Bunun yanı sıra, Total'in Libya'daki yatırımlarını genişletmesinin yollarının değerlendirildiği duyuruldu.¹²¹

NOC yaptığı açıklamada, Libya'nın İspanya ile petrol ve gaz ticaretini artırmak istediğini bildirdi. Libya'nın, İspanyol şirketi Repsol ile son üç yıldır 7,5 milyar doları bulan ticaret hacmi olduğu da bildirildi.¹²²

Mısır'ın Sina Yarımadası'nda Mısır'dan İsrail'e doğal gaz taşıyan Al Arish-Al Qantara boru hattında bir patlama meydana geldiği açıklandı.^{123 124} İŞİD ise patlamayı üstlendiğini açıkladı.¹²⁵

118 <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Why-Iraq-Isnt-Producing-10-Million-Barrels-Per-Day-Yet.html>

119 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/topics/opec-non-opec-supply-cuts>

120 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/oil/111920-aviation-jet-fuel-vaccine-covid-demand-iata-saf>

121 <https://www.thisismoney.co.uk/wires/reuters/article-8964015/Libya-NOC-TOTAL-discuss-increasing-production-rates-expanding-TOTALS-investments-Libya.html>

122 <https://africa.cgtn.com/2020/11/20/libya-seeks-to-increase-oil-gas-trade-with-spain/>

123 <https://pgjonline.com/news/2020/11-november/blast-strikes-natural-gas-pipeline-in-north-sinai>

124 <https://abcnews.go.com/International/wireStory/explosion-gas-pipeline-blows-egypt-sinai-fire-74313586>

125 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/1605811141-islamic-state-claims-responsibility-for-israel-egypt-gas-pipeline-explosion#:~:text=The%20Islamic%20State%20terrorist%20organization,that%20reportedly%20exploded%20earlier%20Thursday.&text=Three%20witnesses%20told%20Reuters%20that,Egypt's%20Sinai%20Peninsula%20on%20Thursday.>

Mısır Petrol Bakanlığı ile Güney Koreli petrol firmaları arasında gaz ve petrokimya alanlarında ortaklığı artırmanın yolları hakkında görüşmeler yapıldığı açıklandı.¹²⁶

Mısır devletine ait Egyptian International Gas Technology, araç filosunu doğal gazla çalıştırmayı amaçlayan Otogaz programı kapsamında önümüzdeki iki yıl içinde Mısır'da 400 doğal gaz dolum istasyonu kurmayı planladığını açıkladı. Doğal gaz ile çalışacak araçların üretiminin ise Alman Volkswagen firması tarafından yapılacağı bildirildi.¹²⁷

İranlı Pars Oil and Gas Company'nin yaptığı açıklamaya göre, South Pars Gaz Kompleksi'nin günde 650 bin varil gaz kondensatı ürettiği ve bunun Hormozgan Eyaletindeki Basra Körfezi Star Rafinerisi'nde yaklaşık 500 bin varil benzin üretimini sağladığı belirtildi. Bu sayede İran'ın benzin üretiminin %40'ını karşılanacağını bildirdi.¹²⁸

İran Devrim Muhafızları, Basra Körfezinde Panama bandıralı 300 bin litre yakıt kaçırdığından şüphelenilen bir gemiye el koydu ve 10 kişilik mürettebatı gözaltına aldığını açıkladı.¹²⁹

İtalyan enerji hizmetleri grubu Saipem yaptığı açıklamada, Saudi Aramco ile karasal sahalarda (onshore) mühendislik ve inşaat faaliyetleri için bir anlaşma imzaladığını bildirdi. Anlaşmanın, 12 yıl geçerli olacağı ve Saudi Aramco'nun Suudi Arabistan'ın Doğu eyaletindeki tesislerini geliştirmeye yönelik planların bir parçası olduğu bildirildi.¹³⁰

Ortak Kuruluşlar Veri Girişimi'ne (JODI) göre Suudi Arabistan'ın ham petrol ve petrol ürünleri de dâhil olmak üzere toplam petrol ihracatının, ağustos ayındaki 6,99 milyon varilden eylül ayında günde 7,09 milyon varile yükseldiği belirtildi.¹³¹

BAE'nin devlet haber ajansı WAM'ın açıklamasına göre, BAE merkezli Nawah Energy Co., Barakah Nükleer Santrali'nin ilk istasyonundaki reaktörlerin enerji üretim kapasitesinin %80'ine ulaşıldığını bildirdi.¹³²

İtalyan elektrik şebekesi operatörü Ternanın gelecek yıl Tunusu İtalyaya bağlayacak bir elektrik hattı projesi için Avrupa Birliği'nden izin beklediği açıklandı. İtalya'ya elektrik sağlayacak hattın teknik açıdan 2027'ye kadar hazır olabileceği de belirtildi.¹³³

126 <https://oglinks.news/gs-group/news/egypt-s-korea-boost-coop-in-petrochemicals>

127 <https://www.energymixreport.com/egypt-looks-to-build-400-natural-gas-filling-stations-over-the-next-2-years/>

128 <https://financialtribune.com/articles/energy/106144/south-pars-meets-40-of-gasoline-demand>

129 <https://www.dw.com/en/iran-detains-panama-tanker-over-alleged-oil-smuggling/a-55682475>

130 <https://www.reuters.com/article/saipem-saudi-aramco-int/italys-saipem-signs-deal-with-saudi-aramco-for-onshore-activities-idUSKBN27Y1ZB>

131 <https://www.reuters.com/article/saudi-oil-jodi-int/saudi-arabias-total-oil-exports-rise-to-709-million-bpd-in-september-jodi-says-idUSKBN27Y1JD>

132 <https://www.reuters.com/article/emirates-nuclearpower-energy-idUKD5N2G1028>

133 https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Italys_Terna_expects_EU_blessing_for_power_line_to_Tunisia_by_summer-TR20201119nR1N2HJ01KX2/

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (16-22 KASIM 2020)

• Rusya-Mısır Deniz Tatbikatı ve Boğaziçi Köprüsü

Bu hafta Rusya ve Mısır donanmalarının katılımıyla gerçekleşen “Dostluk Köprüsü 2020 Tatbikatı” Rus basınında geniş yer buldu. “Komersant.ru” gazetesinin 17 Kasım tarihli sayısında, bu konuda Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin Ortadoğu projeleri yöneticisi Ruslan Mamedov’un “Boğaziçi Köprüsü” başlıklı makalesi paylaşıldı. Yazıda, Rusya’nın Novorossiysk şehrinde başlatılan Rusya-Mısır deniz tatbikatına değinildi. Bu bağlamda Mısır donanmasına ait savaş gemilerinin Karadeniz’e ulaşmak için ilk kez İstanbul ve Çanakkale Boğazı’na girmesi “tarihî olay” olarak nitelendirilirken Ortadoğu ve komşu bölgelerde yapılan tatbikatlar arka planda “Ankara’ya sinyal” olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, yazıda Mısırlı analistlerin görüşlerine de yer verilerek “Kahire için gemilerinin Türk etki alanına girmesi, Ankara’ya diğer ülkelerin de tutumlarının dikkate alınması gerektiğini göstermek açısından bir ‘şans’ niteliği taşımaktadır” denilmiştir. Mısır-Rusya ilişkilerine dikkat çeken Rus uzman, iki ülke arasında geleneksel rekabetin son zamanlarda açık bir düşmanlığa dönüştüğünü, Mısır’ın özellikle de Ankara’nın Libya’daki eylemlerinden memnun olmadığını ifade etmiştir. Konuya enerji meselelerinin birleştiği Doğu Akdeniz rekabetinin karmaşık durumu da eklendiğinde, Mısır ve Türkiye’nin hemen hemen her konuda ters tarafta bulunduğu iddia edilmiştir. Konu ile ilgili Rusya’nın da tutumuna değinen Mamedov, Rusya-Mısır tatbikatlarının Ankara’ya bir mesaj olarak yorumlanmasına rağmen Rusya’nın, Kahire’nin de çıkarlarını hesaba kattığını, Ortadoğu’da tarafsızlığını korumaya ve tüm aktörlerle iletişimini sürdürmeye çalıştığını ve ayrıca Türkiye ile de iş birliği yaptığını söylemektedir.

• Afrika, Rusya’nın Güvenliğini Sağlayacak

Rusya Federasyonu Sosyal Araştırmalar Enstitüsü destekli “Vzglyad” gazetesinin 17 Kasım tarihli sayısında Aleksandr Timohin tarafından kaleme alınan “Afrika, Rusya’nın güvenliğini sağlayacak” başlıklı önemli bir değerlendirme yayımlandı. Yazıda, Rusya Devlet Başkanı Putin’in Sudan’da nükleer enerjiyle çalışan yüzey gemilerini demirleyebilen bir Rus deniz tesisi kurulmasına ilişkin kararnamesi, “Rusya, Deniz Kuvvetleri donanması ve deniz yollarındaki tehditleri ortadan kaldırmak için stratejik açıdan önemli bir karar aldı” yorumu ile verilmiştir. Yazar, makalesinde “Rusya’nın kendi kıyılarından bu kadar uzaktaki nispeten de küçük bir liman, ülkemizin güvenliği açısından neden bu kadar

önemli?" sorusunun cevabını ayrıntılı şekilde irdelemiştir. Timohin, deniz haberleşme kontrolünün Rusya dâhil tüm devletlerin filosunun en önemli görevlerinden birisi olduğu değerlendirmesini yapmıştır. Bu konuda "Suriye Ekspresi" adı verilen deniz hattını örnek gösteren yazara göre, Rusya'nın Suriye ile iletişim hattını koruması ülkeyi kurtardı ve Suriye'nin varlığı açısından hayati bir görev üstlendi. Makalede, Rusya Deniz Kuvvetlerinin deniz ikmal hattı noktasındaki görevinin sadece Suriye ile sınırlı kalmadığı, Sudan ile yapılan anlaşmanın da bu konudaki projenin devamı olduğu ifade edilmiştir.

Yazar, Rusya'nın inşa etmeyi planladığı yeni tesisin yer aldığı bölgenin coğrafi konum avantajlarına ve stratejik önemine de değinirken Arap denizi, Aden Körfezi ve Kızıl Deniz'i, dünyanın en önemli ticari denizcilik bölgelerinden biri olarak nitelendirmiştir. Bölgenin coğrafi konumundan kaynaklanan avantajlar nedeniyle Avrupa, Türkiye, Japonya ve diğer ülkelerin hayati iletişimi her ne kadar bu noktaya bağlı olsa da bu ülkelerin bölgeden uzak mesafede bulunmaları iletişimin bir o kadar da sınırlandırılmasına neden olmuştur.

Makalede Rusya'nın bölge ile deniz iletişimi kurma nedenleri de açıklanmıştır: Rusya ile deniz ve hava kuvvetleri açısından yerel üstünlüğe sahip bir ülke arasındaki herhangi bir çatışma hâlinde, Arap denizi ve Basra Körfezi'ndeki Rus gemilerinin varlığı, böyle bir ülkeyi kıyılarına yaklaşımdan yerinde engellemeyi mümkün kılmaktadır. Stratejik açıdan bu bölgede Rus savaş gemilerinin varlığının önemine de dikkat çeken Timohin, "Gerekirse bölgede, neredeyse tüm potansiyel düşmanların hayati iletişimlerini kesebiliriz. Filomuzun o bölgedeki varlığı, bazı komşularımızla sorun yaşanmamasının önemli bir garantisidir" yorumlarında bulundu. Yazara göre, gemilerin açık denizde durmak ve dinlenmek, bakım yaptırmak, yakıt almak ve diğer gerekçelerle duracakları bir noktaya ihtiyaçlarının olması deniz tesisinin kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Sadece hava üssü yeterli olmamaktadır.

• Yaptırımlar ve İran'ın Ekonomi Mücadelesi

Rusya'nın eadaily.com/ru. haber sitesinde "Yaptırımlar ve Koronavirüs Arasında: İran'ın Ekonomi Mücadelesi" başlığı altında uzmanların görüşlerine dayanan bir makale yayımlandı. Makalede ABD başkanlık seçimlerinin sonuçlarına göre İran ekonomisinin durumu, İran'a uygulanan yaptırımların kaldırılma olasılığı ve yaptırımlara çözüm arayışları konusunda görüşlere ve eleştirilere yer verilmiştir. Makalenin yazarı Ekonomi Uzmanı Nikolay Protsenko'ya göre Trump yaptırımları, İran'ı ağır bir şekilde etkilese de geçen yılki kitlesel protestoların ardından İslam Cumhuriyeti yetkilileri durumu kontrol altına almayı başardı.

İran'ın küresel petrol ticaretindeki payında keskin bir düşüşe neden olan yaptırımlar, ABD'nin yeni Başkanı Biden tarafından kaldırılmış olsa da bu defa petrol piyasası yine

büyük bir arz fazlasıyla karşı karşıya kalabilir ve bu durum yeni bir krize yol açabilir. Yazıda görüşleri paylaşılan Rus tarihçi ve oryantalist Artem Kirpichenok, ABD yaptırımlarının İran ekonomisine ciddi bir darbe vurduğunu söylerken yaptırımların kaldırılması olasılığına ilişkin bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre; Biden'ın bir şeyleri kabul etmesi ve Beyaz Saray'a uyum sağlaması zaman alacağı için İranla ilgili meseleleri de birkaç ay sonra halledilebilecektir. Öte yandan Beyaz Saray'ın 2021'de İran'da yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçlarına göre politikasını belirlemesi de kaçınılmazdır. Ayrıca, Trump tarafından uygulanan yaptırımların çok ciddi ve kapsamlı olması nedeniyle Biden yönetimi onları kaldırmak yerine, bazılarının başarısızlığını görmezden gelecektir. Uzman, ABD'nin misilleme adımlarından birisinin de İran'ın füze programına kısıtlamalar getirilmesi ve İran'ın Ortadoğu bölgesindeki faaliyetlerinin sınırlandırması olabileceği yorumunda bulundu.

Makalede görüşlerine başvurulmuş "Opora Rossi" İş Adamları Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Pavel Sigal ise İran petrolüne yönelik yaptırımlar kaldırılırsa dünya petrol fiyatlarında bir düşüş daha yaşanacağını ve bu da Rusya dâhil olmak üzere OPEC + katılımcılarını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtti. Uzmana göre Biden yönetiminin, İran'a yönelik yaptırımları kaldırma senaryosu olası görünse de İran'ın, General Kasım Süleymani suikastının intikamını alma konusundaki vaatleri ABD ile müzakerelerin sonucunu etkileyebilir. Diğer bir finansal analist Igor Kuchma, Trump yönetiminin İran üzerindeki baskıyı artırmak için hâlâ zamanı olduğuna dikkat çekerek bugünden itibaren 20 Ocak'a kadar ABD'nin İran'a yönelik daha fazla yaptırımı hayata geçirmeyi planladığını belirtti. GBF yatırım şirketinin önde gelen analisti Igor Bogdanov ise petrol ambargosunun hafifletilmesinin, dünya pazarında bir miktar baskı oluştursa da Suudi Arabistan'ın durumu dengeleme ve OPEC + Anlaşması'nı uzatma arzusu göz önüne alındığında beklenmedik bir sonuç olmayacağı varsayılabilir yorumunda bulundu.

• Afganistan ve Terörizmle Mücadele

Bu hafta Afganistan Dışişleri Bakanı Muhammed Hanif Atmar ile Rusya Bilimler Akademisinin Doğu Bilimler Enstitüsü Bilimsel Analitik Bilgi Merkezi Başkanı Nikolay Plotnikov arasında Afganistan'da yaşanan son gelişmeler, Afganlar arası müzakerelerde ortaya çıkan sorunlar, terörle mücadeleye ilişkin görüş alışverişleri Rus basınında geniş yer buldu. "Kabil, Afganlar Arası Diyalogdan Yana Ancak Baskı veya Dikte Olmadan" başlığı altında soru-cevap şeklinde yapılan konuşma Rusya Bilimler Akademisinin Doğu Bilimler Enstitüsü sitesinde ve "Nezavismaya" gazetesinin 18 Kasım sayısında yayımlandı.

Afganistan'da yıllardır devam eden savaşı sonlandırmak amacıyla Katar'ın başkenti Doha'da yapılan Taliban ile Afgan heyeti arasındaki müzakerelere değinen Hanif Atmar, devletin ve toplumun geleceği için Taliban hareketiyle doğrudan diyaloga hazır olduklarını, buna rağmen Taliban'ın şiddeti azaltma konusunda verdiği sözü tutmadığını söyledi.

Bakan, ABD ile Taliban arasındaki Doha Anlaşması'na rağmen Taliban'ın "El Kaide" ve diğer yabancı terörist gruplarla bağları koparma taahhütlerini yerine getirmek istemediklerine dair açık kanıtlar bulunduğunu ve Taliban'daki her beş kişiden birinin yabancı olduğunu söyledi. Muhammed Hanif Atmar'a göre teröristler, sadece Afganistan'ın güvenliğini değil aynı zamanda bölge devletlerin de istikrarını ve ekonomisini olumsuz yönden etkilemekte ve uluslararası terör ve suç şebekelerinin faaliyetlerinin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Afganistan'da devam eden savaşın ana nedenlerine değinen Bakan, son yirmi yıldır ulusal toprakların dışındaki teröristler için güvenli bölgeler / güvenli sığınaklar sorununu çözmeye çalıştıklarını söyledi. Bakan, ülke dışındaki yaralı Taliban savaşçılarının donatılması, eğitilmesi, desteklenmesi ve hatta tedavi edilmelerine dikkat çekerek durumun zor olduğunu ve tek başına çözülemeyecek ciddi bir konu olduğunu ifade ederek uluslararası toplumu, Afgan halkına destek vermeye davet etti.

• Rusya Erdoğan ile Ne Yapabilir?

Rusya Federasyonu Sosyal Araştırmalar Enstitüsü kontrolündeki "Vzglyad" gazetesinin 16 Kasım tarihli sayısında Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu "Valday Tartışma Kulübü" Program Direktörü Timofey Bordaçev'in "Rusya Erdoğan ile ne yapabilir?" başlıklı makalesi yayımlandı. Makalede, Kulüp'ün Türkiye konusunda savunduğu iki farklı durum ifade edilmiştir. İlkine göre; Ankara, eski SSCB'nin Müslüman ülkeleri dâhil olmak üzere Rusya'nın belirli bölgelelerini etkisi altına almaya çalışan sinsi ve tehlikeli bir düşman gibi algılanır. Diğer bakış açısı ise Moskova'nın Ankara'ya karşı genel askerî üstünlüğünden kaynaklanan güçlü bir küstahlığa dayanmaktadır. Rusya Devlet Başkanı "Valday Kulübü" ile toplantısında "Anlaşmazlıklar olsa da Türkiye ile çalışmak iyi ve güvenilirdir" görüşlerine dayanan yaklaşımı her iki bakış açısı ile çelişmektedir. Timofey Bordaçev ise kendi askerî yetenekleri ve Batı'nın güvenlik yapılarındaki belirsiz konumu ile Türkiye'yi "ideal ortak" ve aynı zamanda "potansiyel bir düşman" olarak değerlendirirken Rusya'nın, Türkiye'nin komşusu olması sebebiyle fazla endişelenmesine gerek olmadığı yorumunu yaptı.

Türkiye'nin dış politikasına dikkat çeken yazara göre, Erdoğan'ın bu bağlamda uyguladığı yöntemler Avrupa'da büyük rahatsızlıklar oluşturmuştur. Ayrıca Arap dünyasının ve İran'ın Türkiye'ye karşı olumsuz tutumlarından dolayı Türkiye için genel dış koşullar olumlu değildir. Makalede uluslararası trajik duruma rağmen, Ankara bir şeyler başardı diyen yazar, "Türkiye Erdoğan yönetimindeki dış politika faaliyeti sayesinde, kendi sınırları dışında birçok çatışmada yer almaktadır." ifadelerini kullanmıştır. Bunu Doğu Akdeniz hariç, Rusya ile paralel yaptığı ifade edilmektedir. Yazara göre, Batılı liderlerin zorluk çektiği konu "Erdoğan ile ne yapmalı?" sorusudur.

Biden yönetiminin Beyaz Saray'a gelişinin Ankara için olumlu sonuçları olmayacağını vurgulayan Rus uzman, önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin oldukça şiddetli bir mücadele ile karşı karşıya kalacağını belirtmektedir. Yazıda, Ermenistan'ın aşağılayıcı yenilgisinde Türkiye'nin rolüne dikkat çeken uzman, bu konuda Rus-Türk ilişkilerine de değinerek: "Ankara, kendi hedeflerinin peşinden koşarak Sovyet sonrasında Rusya için bir başka dış politika görevini halletti. O hâlde Türkiye bunu sürdürmeye devam etsin çünkü bu ne kadar uzun sürerse Rusya için o kadar iyidir." Timofey Bordaçev; Rus askerî ve diplomatik yeteneklerinin, Moskova'nın en ufak bir rahatsızlığına yol açan Türk isteklerini sınırlandıracak kadar büyük olduğunu vurguladı.